Τάσεις και αναζήτηση ισορροπιών στην οικονομία Η ελληνική οικονομία επιδιώκει

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Page: 112 Published at: 29-09-2024
Author: Surface: 786.22 cm² Circulation: 32170
Subjects:

ΓΝΩΜΗ

Του Νίκου Βέττα

Τάσεις και αναζήτηση ισορροπιών στην οικονομία

Η ελληνική οικονομία επιδιώκει να ενισχύσει τη μακροοικονομική και δημοσιονομική σταθερότητά της και να αποκτήσει διατηρήσιμη αναπτυξιακή δυναμική σε ένα ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον με νέα χαρακτηριστικά και προκλήσεις. Πολλές από αυτές εμφανίζονται στις χρηματιστηριακές αγορές και το πιστωτικό σύστημα, στις δημογραφικές και μεταναστευτικές ανισορροπίες και στις πολιτικές προϋποθέσεις για μεταρρυθμίσεις. Υπάρχουν όμως ορισμένες ενδιαφέρουσες τάσεις στις πιο κεντρικές πλευρές των οικονομιών: την κατανάλωση, τις επενδύσεις και το εμπόριο.

Η ανθεκτικότητα που έχει επιδείξει η κατανάλωση είναι ο βασικός λόγος για τον οποίο οι μεγάλες ανεπτυγμένες οικονομίες δεν οδηγήθηκαν σε ύφεση, όπως υπήρχε ο φόβος ότι θα συμβεί με την έντονη άνοδο των κεντρικών επιτοκίων που επιλέχθηκε για να τιθασευτεί ο πληθωρισμός. Προς το παρόν τουλάχιστον, φαίνεται πως οι οικονομίες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, όπως και όσες συναρτώνται με αυτές, έχουν οδηγηθεί σε μια «ομαλή προσγείωση» χωρίς ιδιαίτερες αναταράξεις. Η ισχυρή πορεία της κατανάλωσης, παρά τον υψηλό πληθωρισμό και την άνοδο της αβεβαιότητας, ήταν αξιοσημείωτη. Εξίσου κρίσιμο είναι, όμως, το ερώτημα αν θα μπορεί η ισχυρή τροχιά της κατανάλωσης να συνεχιστεί.

Ενας κύριος λόγος που τα νοικοκυριά έχουν μπορέσει να καταναλώσουν σε υψηλό επίπεδο, κατά την τελευταία διετία, είναι η συσσώρευση αποταμίευσης και η αναβολή κατανάλωσης που συνέβη στην πανδημία λόγω των περιορισμών που τη συνόδευσαν. Αυτό οδήγησε σε υψηλότερη ζήτηση για πολλά καταναλωτικά αγαθά, και κυρίως υπηρεσίες, στο διάστημα που ακολούθησε. Οι αποταμιεύσεις, όμως, των νοικοκυριών εξαντλούνται σταδιακά, εξέλιξη που προηγείται στις ΗΠΑ, με την Ευρώπη να ακολουθεί. Συνεπώς, με σχετικά υψηλότερες τιμές, εξασθένηση της αποταμίευσης και υψηλότερο κόστος χρήματος, εύλογα αναμένεται μια ασθενέστερη τάση της κατανάλωσης στο επόμενο διάστημα.

Σχετικά, υπάρχει και μια δεύτερη διάσταση, με ρίζες επίσης αρχικά στην πανδημία αλλά και που ενισχύθηκε μέσα στον υψηλό πληθωρισμό για την κρίση στην αγορά ενέργειας. Η διάσταση αυτή που μπορεί να έχει ενδιαφέρουσες κοινωνικές ή ψυχολογικές πλευρές, στηρίζει προς το παρόν την κατανάλωση, ιδίως υπηρεσιών. Σε αγορές όπως η εστίαση, τα ταξίδια και ο τουρισμός, η διασκέδαση και ο πολιτισμός, και καθώς τα νοικοκυριά σε πολλές χώρες έχουν βιώσει ακραίες αναταράξεις και περιορισμούς, προτιμούν πλέον να καταναλώσουν από το να αναβάλουν και να αποταμιεύσουν. Ισως, ακόμη και η μεγάλη αύξηση του κόστους αγοράς κατοικίας, που την καθιστά πρακτικά ανέφικτη για πολλά νοικοκυριά, μπορεί να συμβάλει τελικά στην αύξηση ζήτησης για χαμηλότερου κόστους αγορές ως υποκατάσταση. Συνολικά, η εξέλιξη της κατανάλωσης σε πολλές οικονομίες, όπως και στη δική μας, δεν θα είναι εύκολο να προβλεφθεί εφεξής, αλλά σίγουρα δεν θα είναι ευθύγραμμη.

Στην πλευρά των επενδύσεων, οι κύριοι παράγοντες για τη μελλοντική πορεία τους είναι η τρέχουσα και αναμενόμενη εξασθένηση των ρυθμών μεγέθυνσης των οικονομιών, και άρα και της προσδοκώμενης μελλοντικής κερδοφορίας, όπως και το υψηλότερο κόστος δανεισμού και κεφαλαίου σε σχέση με το παρελθόν. Εάν συνυπολογιστούν οι παρατεινόμενες και επικίνδυνες γεωπολιτικές εντάσεις, είναι αναμενόμενο πως θα υπάρξει κάμψη των επενδύσεων σε πολλούς τομείς της παγκόσμιας οικονομίας, πριν επανέλθει στη συνέχεια μια ανάκαμψη. Τα μεγάλα προγράμματα ενίσχυσης των επενδύσεων που εφαρμόζουν την τελευταία διετία η Ευρωπαϊκή Ενωση και οι ΗΠΑ, αναθεωρώντας τους κανόνες δανεισμού τους, αποσκοπούν ακριβώς στην άμβλυνση αυτού του προβλήματος.

Συνολικά, αναμένεται πως οι ιδιωτικές επενδύσεις θα στοχεύσουν στο επόμενο διάστημα αναπόφευκτα κυρίως σε τομείς υψηλότερης απόδοσης, όπως σε τεχνολογίες αιχμής στην ενέργεια, τη βιοτεχνολογία και στις υπηρεσίες υγείας, όπως και την τεχνητή νοημοσύνη και τα δεδομένα. Επιτυχείς επενδύσεις που προάγουν την τεχνολογική πρόοδο σε τέτοιες περιοχές αναμένεται να έχουν εκθετικά υψηλή απόδοση. Αντίθετα, σε άλλες πλευρές της παραγωγής, η χαμηλή καινοτομία και η περιορισμένη κερδοφορία δεν θα δημιουργούν επαρκή κίνητρα για νέες επενδύσεις. Εφόσον η τάση αυτή παραμείνει, αναμένουμε μελλοντικά ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση κερδοφορίας και επενδυτικού ενδιαφέροντος σε μικρότερη περιοχή της παγκόσμιας παραγωγής.

Οι πρόσφατες οικονομικές και γεωπολιτικές αναταράξεις θα μπορούσαν να έχουν έντονα αρνητικές επιδράσεις στο παγκόσμιο εμπόριο, αντιστρέφοντας σημαντικές πλευρές της παγκοσμιοποίησης όπως εξελίχθηκε κατά την τελευταία 25ετία. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, η αύξηση του κόστους ενέργειας άρα και του μεταφορικού κόστους, η σταδιακή ψυχρότητα στις σχέσεις ΗΠΑ και Κίνας, τάσεις προστατευτισμού συνολικά ή σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους και πολιτικές επιλογές που καταρχήν απομακρύνουν σημαντικές οικονομίες από τον παγκόσμιο καμβά, όπως το Brexit, θα μπορούσαν συνολικά να οδηγήσουν σε σημαντική μείωση του εμπορίου. Τα δεδομένα όμως δείχνουν ότι κάτι τέτοιο δεν έχει ως τώρα συμβεί, αντίθετα οι εμπορικές ροές για προϊόντα και υπηρεσίες αναπτύσσονται σημαντικά. Το στοιχείο αυτό δείχνει πόσο στενά και ενδεχομένως αμετάκλητα έχουν συνδεθεί μεταξύ τους οι περισσότερες οικονομίες στο παγκόσμιο πλαίσιο, και πως τάσεις αντιστροφής του παγκόσμιου εμπορίου και επιμέρους συνεργασιών θα βρουν σημαντική αντίσταση από επιχειρήσεις και κυβερνήσεις. Με μια άλλη οπτική όμως, εφόσον πολιτικοί ή οικονομικοί παράγοντες προκαλέσουν μια αρχική κρίση, η στενή συσχέτιση των οικονομιών είναι τέτοια που μπορεί να λειτουργήσει έντονα πολλαπλασιαστικά.

Οι τάσεις στην πλευρά της κατανάλωσης, της παραγωγής και του παγκόσμιου εμπορίου δημιουργούν νέα οικονομικά δεδομένα. Μπροστά στην πρόκληση της επίτευξης συστηματικά εύρωστης ανάπτυξης, η ελληνική οικονομία είναι σκόπιμο να κατανοήσει και να προσαρμοστεί κατάλληλα, εξειδικεύοντας την παραγωγή της σε περιοχές υψηλής αξίας και καινοτομικότητας και, άρα, λιγότερο ευάλωτες σε διεθνείς αναταράξεις.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το επόμενο διάστημα αναμένεται πως οι ιδιωτικές επενδύσεις θα στοχεύσουν αναπόφευκτα κυρίως σε τομείς υψηλότερης απόδοσης, όπως σε τεχνολογίες αιχμής στην ενέργεια, τη βιοτεχνολογία και στις υπηρεσίες υγείας, όπως και την τεχνητή νοημοσύνη και τα δεδομένα